

Інформаційна довідка щодо організації і верифікації виплат та ідентифікації осіб – отримувачів пенсій та/або соціальних виплат*

***Анотація.** В інформаційній довідці стисло представлено результат аналізу процесу організації і верифікації виплат та ідентифікації осіб – отримувачів пенсій та/або соціальних виплат. Надано статистичну інформацію щодо внутрішньо переміщених осіб, громадян України, які після 2022 року виїхали за межі держави, а також кількісні показники результатів проходження фізичної ідентифікації за 2025 рік.*

***Ключові слова:** верифікація виплат, ідентифікація осіб – отримувачів пенсій та/або соціальних виплат, внутрішньо переміщена особа, тимчасово окупована територія, загальнообов’язкове державне пенсійне страхування.*

Вступ

Фізична ідентифікація (physical identification) є способом розпізнавання особи за її ідентифікаційними даними з документів, створених на матеріальних та/або електронних носіях, у результаті виконання якої забезпечується однозначне встановлення фізичної особи. У соціальній сфері ця процедура застосовується до всіх одержувачів пенсій та соціальних виплат.

Фізична ідентифікація є загальноприйнятою міжнародною практикою, яка дозволяє підтримувати актуальні дані про отримувачів соціальних виплат і забезпечувати адресність таких виплат. В Україні процедури ідентифікації пенсіонерів здійснюються із 2004 року. Переважна більшість осіб їх не відчували, оскільки проходили фізичну ідентифікацію у спосіб, який не привертав уваги, зокрема через взаємодію з банком.

Масштаби внутрішньої та зовнішньої міграції, обумовлені збройною агресією та тимчасовою окупацією територій України, обумовили необхідність запровадження обов’язкової фізичної ідентифікації¹ в Пенсійному фонді України для окремих категорій осіб.

Основна частина

Російська агресія проти України стала серйозним викликом і спричинила найбільшу кризу вимушеного переміщення осіб як у межах держави, так і за кордон. За даними Державного підприємства «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України», станом на 27 листопада 2025 року 4 595 411 осіб зареєстровано та обліковано як внутрішньо переміщені². Окрім того, 7,5 млн осіб виїхали за межі держави після 2022 року³. За даними Євростату, станом на 30 листопада 2025 року статус тимчасового захисту в Європейському Союзі мають 4,33 млн осіб, які виїхали з України.

¹ Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання питання обчислення страхового стажу та пенсійного забезпечення: Закон України від 25 квітня 2024 року № 3674-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-20#n24>

² Внутрішньо переміщені особи. Вебсайт Державного підприємства «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України». URL: <https://www.ioc.gov.ua/en/analytics/dashboard-vpo>

³ Скільки українців за кордоном: детальна статистика та аналіз 2025 року. Новинний портал Nfront.org.ua. URL: <https://nfront.org.ua/skilky-ukrayincziv-za-kordonom-detalna-statystyka-ta-analiz-2025-roku/>

Порівняно з кінцем жовтня 2025 року, їх загальна кількість зросла на 30 615 (+0,7%)⁴.

Значну долю серед внутрішньо переміщених осіб становлять пенсіонери та особи, які отримують соціальні виплати або пільги, що обумовлює необхідність здійснення заходів їх фізичної ідентифікації у Пенсійному фонді України (далі – ПФУ).

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»⁵ (стаття 47¹, пункт 14⁴ Прикінцевих положень), постанови Кабінету Міністрів України «Про деякі особливості виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та страхових виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»⁶ (далі – Постанова № 299) для пенсіонерів, які тимчасово перебувають за межами України або проживають на тимчасово окупованій території, або виїхали з тимчасово окупованої території України, виплата пенсії у 2026 році здійснюється за умови:

- проходження до 31 грудня 2025 року фізичної ідентифікації (для тих, хто тимчасово перебуває за межами України або проживає на тимчасово окупованих територіях);

- подання повідомлення про неотримання пенсії від РФ (для тих, хто перебуває на тимчасово окупованих територіях або виїхав із них).

Окрім того, одержувачі державних соціальних допомог, яким з лютого 2022 року по червень 2025 року виплати здійснювались у порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 07 березня 2022 року № 214 «Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану», до 01 листопада 2025 року мали пройти фізичну ідентифікацію⁷. Ця процедура є обов'язком для таких одержувачів таких видів державних соціальних допомог:

- малозабезпеченим сім'ям;
- на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування;
- на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, у тому числі з інвалідністю (державна соціальна допомога) та грошове забезпечення батькам-вихователям / прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу / прийомних сім'ях;
- на дітей, хворих на тяжкі хвороби;
- особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю;

⁴ Temporary protection for 4.33 million in November 2025. Website The Statistical Office of the EU. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20260112-1>

⁵ Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#n1859>

⁶ Про деякі особливості виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та страхових виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2025 № 299. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-2025-%D0%BF#Text>

⁷ Пенсійний фонд України повідомив деяких одержувачів державних соціальних допомог про необхідність проходження фізичної ідентифікації. Вебсайт Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2174791-pensijnyj-fond-ukrayiny-povidomyv-deyakyh-otrymuvachiv-derzhavnyh-sotsialnyh-dopomog-pro-neobhidnist-prohodzhennya-fizychnoyi-identyfikatsiyi/>

- на догляд;
- особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю.

Обов'язок проходження фізичної ідентифікації не поширюється на громадян України, які тимчасово проживають за межами України і яким пенсія або страхові виплати виплачуються на умовах міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Пройти фізичну ідентифікацію потрібно також особам, які не мають права на пенсію, особам з інвалідністю, отримувачам державної соціальної допомоги на догляд, державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю⁸ у межах реформування системи соціального захисту, зокрема зміни організаційних засад порядку призначення соціальних виплат.

У червні 2025 року Кабінетом Міністрів України надано доручення ПФУ, Національній соціальній сервісній службі, обласним і Київській міській державним адміністраціям (військовим адміністраціям) за участю органів місцевого самоврядування забезпечити інформування громадян про передачу Пенсійному фонду України функцій із призначення та виплати державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, державної соціальної допомоги на догляд, державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю.

У межах реформування та міжнародних фінансових зобов'язань щодо забезпечення адресності соціальних виплат й оптимізації бюджетних видатків, Постановою № 299 було визначено порядок і термін для проходження фізичної ідентифікації вищезазначених категорій осіб до 31 грудня 2025 року. Особа із числа вищезазначених категорій мала звернутися до сервісного центру ПФУ, банківської установи (через яку отримуєте виплату) або до закордонної дипломатичної установи України (для отримання документа, що посвідчує факт, що особа є живою, який надсилається разом із заявою про продовження виплати пенсії до ПФУ). Можливість проходження фізичної ідентифікації забезпечувалася шляхом авторизації в особистому електронному кабінеті на вебпорталі електронних послуг ПФУ за допомогою віддаленого кваліфікованого електронного підпису «Дія. Підпис» та ідентифікації особи за допомогою відеоконференцзв'язку, проведеного територіальним органом ПФУ.

З-поміж різних способів здійснення ідентифікації багато людей віддало перевагу офлайн-візитам до відділень та сервісних центрів ПФУ. Реагуючи на збільшення чисельності відвідувачів, ПФУ продовжив час роботи понад 40 сервісних центрів у великих містах. До того ж, згідно із роз'ясненнями ПФУ питання продовження виплати пенсій за умови проходження ідентифікації стосувалося лише тих осіб, хто не змінив місце одержання пенсії, і у пенсійних справах залишилась адреса проживання на тимчасово окупованій території.

⁸ Деякі питання надання окремих видів державної соціальної допомоги Пенсійним фондом України : постанова Кабінету Міністрів України від 11 червня 2025 року № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2025-%D0%BF#Text>

Упродовж 2025 року за результатами відеоідентифікації прийнято 407,6 тисяч позитивних рішень про встановлення особи. Майже 100 тисяч пенсіонерів пройшли ідентифікацію через Дія.Підпис.

Одержувачів, які виїхали з тимчасово окупованих територій та перевели виплату на підконтрольну територію, через особисті кабінети на вебпорталі ПФУ було поінформовано про необхідність подати повідомлення про неотримання виплат від країни-агресора. За оперативними даними, у період 2025 року та січня 2026 року органами ПФУ отримано повідомлень про неодержання пенсії від РФ від 546,8 тисяч осіб⁹.

Незважаючи на застосовані заходи, 337 тисяч внутрішньо переміщених осіб у січні 2026 року залишилися без виплат¹⁰, оскільки вчасно не пройшли фізичну ідентифікацію отримувача та верифікацію інформації про місце перебування. Виявилось, що десятки тисяч пенсіонерів дізналися про нові вимоги тільки тоді, коли пенсійні виплати не надійшли на рахунки. Було призупинено виплату пенсій по інвалідності, пенсій у зв'язку з втратою годувальника (у тому числі дітям загиблих військовослужбовців), пенсій за віком, за вислугу років, страхових виплат, а також щомісячного довічного грошового утримання.

До основних причин невиконання вимог проходження ідентифікації належать (Рис. 1):

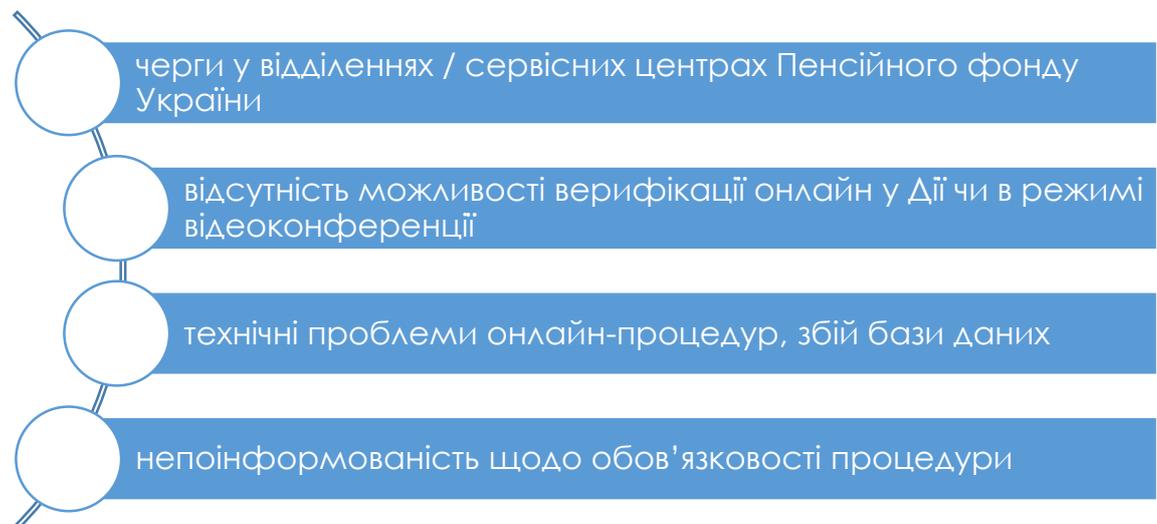

Рис. 1.

На початку лютого 2026 року виникла критична ситуація з виплатами пенсій внутрішньо переміщеним особам. Причиною стало те, що особи не пройшли фізичну ідентифікацію та верифікацію необхідної інформації. Після публічного розголосу про наявну проблему та звернень громадських правозахисних організацій, ПФУ розблокував виплати пенсій для тієї частини внутрішньо переміщених осіб, які змогли пройти фізичну ідентифікацію або

⁹ Інформація про зупинення виплат для 1,3 мільйонів пенсіонерів не відповідає дійсності. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2177018-informatsiya-pro-zupynennya-vyplat-dlya-1-3-miljoniv-pensioneriv-ne-vidpovidaye-dijsnosti/>

¹⁰ Переселенці без пенсій: що робити ВПО, які не пройшли ідентифікацію. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4087247-pereselenci-bez-pensij-so-robiti-vpo-aki-ne-projsli-identifikaciju.html>

підтвердити необхідні дані. За даними ПФУ, понад 48 тисяч ідентифікованих пенсіонерів у лютому 2026 року отримають виплати за два місяці.

Без підтвердженої інформації залишаються пенсійні справи осіб, у яких адресами отримання виплат зазначені населені пункти на тимчасово окупованих територіях, або ті, які виїхали з тимчасово окупованих територій і не повідомили інформацію про неотримання виплат від РФ. Наразі термін подачі відомостей продовжено до 1 квітня 2026 року. Особи мають надати необхідну інформацію для проведення верифікації. Виплати пенсіонерам, які тимчасово припинились у січні 2026 року, буде поновлено у лютому з доплатою за січень, якщо вони пройдуть ідентифікацію.

Варто зазначити, що фізична ідентифікація – процедура встановлення особи – одержувача пенсії – є загальноприйнятою міжнародною практикою для організації та забезпечення взаємодії соціальних систем держав. Метою фізичної ідентифікації є необхідність встановлення юридичного факту стану людини* (зокрема, припинення фізіологічного життя людини), факту отримання виплат безпосередньо тією особою, якій вони були призначені, для забезпечення адресної спрямованості допомоги та запобігання шахрайства.

Загальновизнаними є такі правила. Якщо бенефіціар проживає в тій самій країні, де перебуває установа, що виплачує пенсію/допомогу, то така установа може отримати дані про життєвий стан особи від організацій, які керують інформацією про цивільний стан осіб, використовуючи механізми обміну даними. Однак, якщо бенефіціар проживає в країні, відмінній від країни установи, де призначено пенсію/виплату, запит цієї інформації до країни проживання вимагає угоди між державами щодо унормування обміну цими видами інформації.

Без надання інформації місцевими чи іноземними установами, системи соціального захисту застосовують процедури для забезпечення надходження виплат до законних бенефіціарів, такі як індивідуальне підтвердження життя. Підтвердження життя запобігає помилкам або шахрайству у виплаті допомоги, що здійснюється за допомогою міжнародних переказів, запобігаючи тривалим, складним і дорогим процесам стягнення неналежних виплат.

Підтвердження життя полягає в індивідуальному засвідченні, яке вимагає певних дій з боку пенсіонера (фізичних або цифрових).

Протягом багатьох років ця процедура значно змінилася, особливо з застосуванням цифрових технологій. Однак, підтвердження життя одержувачів пенсії/допомоги за межами країни, яка здійснює такі виплати, є ключовим механізмом контролю. У державах, де врегульовано процес підтвердження життя для систем соціального захисту, невиконання процедури підтвердження життя призводить до призупинення виплат.

Використовується кілька видів процедур доказів життя, кожен з яких має свої власні методи та вимоги, які можуть різнитися залежно від країни та доступних бенефіціарам технологій.

Найбільш поширеними є (Рис. 2):

* Найбільш поширеним є термін «доказ/підтвердження життя» (proof of life)

Рис. 2.

Наразі еволюція/вдосконалення процедур підтвердження життя передбачає усунення необхідності фізичної присутності особи в установі, яка призначає виплату. Це значено спрощує процес для бенефіціарів, підвищує адміністративну ефективність та зменшує операційні витрати, пов'язані з управлінням цими процедурами. Автоматизація процесів підтвердження життя мінімізує людські помилки, зменшує можливість неналежних платежів і шахрайства, а цифровізація систем соціального захисту дозволяє ефективніше

перевіряти особу бенефіціарів. На відміну від доказу життя, механізми обміну даними не залучають бенефіціарів¹¹.

Щодо періодичності проведення ідентифікації, то в законодавстві більшості держав підтвердження життя вимагається один або два рази на рік, і в цьому відношенні немає універсального правила. Однак, вимога до бенефіціарів проходити перевірку на доказ життя з особистою участю, як правило, стосується лише тих, хто проживає за кордоном.

Висновки

По суті, фізична ідентифікація у системі соціального захисту України – це щорічна процедура верифікації отримувачів пенсій та соціальних виплат, яка підтверджує, що особа жива і має право на отримання коштів. В умовах війни вона необхідна, аби держава була впевнена, що кошти отримує саме та особа, якій ця виплата призначена.

Аналіз положень законодавства України свідчить про те, що факт особистої присутності для фізичної ідентифікації є одним із доказів життя, що застосовується разом з іншими механізмами для встановлення особи.

Водночас відповідно до пункту 5 Постанови № 299 на органи ПФУ, а не на пенсіонерів, було покладено обов'язок до 31 грудня 2025 року провести заходи щодо підтвердження особами, які проживають на тимчасово окупованих РФ територіях України, та особами, які під час тимчасової окупації територій виїхали на підконтрольну Україні територію та які на дату набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання питання обчислення страхового стажу та пенсійного забезпечення» отримували пенсію, інформації про неодержання пенсії від органів пенсійного забезпечення РФ.

Через бюрократичні перепони та перевантаження системи ПФУ не всі змогли вчасно виконати вимоги, що призвело до призупинення виплат. У випадках призупинення виплат особам, які не пройшла фізичну ідентифікацію з причин організаційних вад діяльності сервісних центрів ПФУ або технічних збоїв системи, слід вважати порушенням права особи на пенсію або соціальну виплату.

Не менш дискусійною є необхідність фізичної ідентифікації та верифікації інформації для осіб, які під час тимчасової окупації виїхали на підконтрольну Україні територію та не надали інформації про неодержання пенсії від органів пенсійного забезпечення РФ. Необхідність у фізичній ідентифікації є сумнівною, оскільки перебування на підконтрольній Україні території дозволяє ПФУ встановити факт життя особи. Щодо верифікації інформації, то потребують урегулювання чіткі, доступні та недискримінаційні способи підтвердження такої інформації без покладання надмірного тягаря на пенсіонерів.

З урахуванням зазначеного, пропонується рекомендувати уряду України продовжити термін для зазначених категорій осіб для фізичної ідентифікації (за необхідності); ПФУ – продовжити інформаційну кампанію щодо цих процедур,

¹¹ Proof of life in international social security: Progress and persistent challenges. URL: <https://www.issa.int/analysis/proof-life-international-social-security-progress-and-persistent-challenges>

максимально використовувати механізми обміну інформацією з реєстрів із метою зменшення потреби особистої присутності пенсіонерів та осіб – одержувачів соціальних виплат у сервісних службах ПФУ.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*